Тыднёвік Магілёўскі

№ 43 (107) 3-9 лістапада 2000 г. Кошт 50 руб.

Ня сплыла б краіна, пакуль сядзім на беразе...

Фота IREX

Ганс-Георг ВІК

Кіраўнік КНГ АБСЭ ў Беларусі Ганс Георг Вік на пытаньне аб тым, ці паўплывае другі тур выбараў на іх міжнароднае прызнаньне, адназначна адказаў – не. Сп.Вік таксама расказаў пра зьмест свайго выступу, які меўся адбыцца ўчора, 2 лістапада, у Вене.

Учора паседжаньне пастаяннага камітэта АБСЭ ў Вене абмеркавала пытаньне аб палітычнай сытуацыі ў Беларусі. Спадар Вік напярэдадні заявіў: "Я прытрымліваюся лініі "парлямэнцкай тройкі" на тое, каб працягнуўся ці аднавіўся дыялёг унутры краіны, і каб працягнуўся дыялёг "парлямэнцкай тройкі" і нашай місіі з двума бакамі – урадам і апазыцыяй. Гэта неабходна, каб зразумець досьвед парлямэнцкіх выбараў і трансфармаваць яго ў закон аб правядзеньні прэзыдэнцкіх выбараў. Па-другое, заклікі, каб апазыцыя аб'ядналася, адносяцца і да пэрыяду прэзыдэнцкіх выбараў. Трэцяе, прэзыдэнт павінен быць адказным за тое, што ён абяцаў перад выбарамі, а менавіта за правядзеньне абмежаванай канстытуцыйнай рэформы што да функцыяў парлямэнту, бо гэта ёсьць адным з чатырох патрабаваньняў міжнароднай супольнасьці".

Зянон ПАЗЬНЯК

Напярэдадні другога тура галасаваньня Зянон Пазьняк даслаў Ліст да сяброў БНФ "Адраджэньне", у якім, у прыватнасьці, закрануў дзейнасьць на Беларусі сп. Віка:

"Выступаючы днямі ў Беластоку, сп.Вік прызнаўся, што Эўропа хоча, каб Беларусь адышла пад Расею, бо Расея, як яны, немцы, лічаць, больш дэмакратычная. АБСЭ і нямецкая дыпляматыя хочуць паказаць Захаду становішча такім чынам, што быццам бы рэжым Лукашэнкі "дэмакратызуецца". Яны рыхтуюць яго легалізацыю. Пры гэтым сп.Вік, з аднаго боку, гаворыць пра недэмакратычнасьць рэжыму, пра невыкананьне ім патрабаваньняў АБСЭ, пра немагчымасьць выбараў. Адначасна ён жа робіць усё, каб прымусіць партыі прыняць удзел у недэмакратычных выбарах. Гэтыя паводзіны нас не павінны зьдзіўляць: яны робяць сваю палітыку ў Беларусі. Яны могуць нас падтрымаць, калі ім выгадна, альбо аддаць (як чачэнцаў), калі абараняць беларусаў стане нязручна. Гэта ў іх называецца "прагматычная палітыка".

Сваё нацыянальнае беларускае жыцьцё і сваю будучыню мы мусім уладкоўваць самі. Усё залежыць ад нас. Трэба дзейнічаць. Нельга доўга стаяць на беразе".

НА ДЗЯДЫ Ў НАС І Ў СТАЛІЦЫ

Шэсьць аўтамабіляў супраць 30 чалавек

Нечакана для цяперашняга стану грамадзтва (большасьць у гэты дзень пад масіраваным націскам БТ кіравалася да выбарчых скрыняў) жалобны мітынг-рэквіем на Дзяды ля Крыжа Памяці ў абласным цэнтры сабраў блізу 30 чалавек і прыкладна столькі ж міліцыянтаў. Прадстаўнікі Маладога Фронту, БНФ, Асацыяцыі ахвяраў палітычных рэпрэсіяў і жывыя сьведкі жудасных падзеяў 30-х гадоў прыйшлі да кар'еру непадалёк ад праспэкту Дзмітрава, дзе ўстаноўлены Крыж. Яны робяць гэта штогод, каб разам памаліцца за нявінныя душы, закатаваныя таталітарным савецкім рэжымам.

Міліцыянты на 6-ці аўтамашынах прыехалі сюды, каб гэтаму перашкодзіць. Спачатку яны мелі "тлумачальную гутарку" зь лідэрам Маладога Фронту Андрусём Кавалёвым. Потым, калі ўжо гучала малітва і ў руках прысутных былі запаленыя сьвечкі, ахоўнікі парадку пачалі папярэджваць усіх пра "незаконнасьць" акцыі...

Скончылася тым, што міліцыянты, калі людзі пачалі паціху разыходзіцца, прыхапілі з сабой у пастарунак Сержука Гіркіна, абвінавачаны хлопца ў арганізацыі "несанкцыянаванага мітынгу". (Учора над ім адбыўся суд, вынікі якога газэце пакуль невядомыя).

Апэрацыяй па спыненьні жалобы кіраваў капітан Кастрычніцкага РАЎС Маскалёў.

Віталь МАКАРАНКА

Сымбалічны дождж і рэальныя сьлёзы

Пасьля традыцыйнага шэсьця ў Курапаты там адбыўся мітынг і набажэнства. Сьвятары правялі асьвячэньне крыжоў, якія людзі прынесьлі, каб устанавіць на курапацкіх магілах. Мітынг быў кароткім, усяго некалькі выступаў. Трэба адзначыць, што калі мітынг пачаўся, шэрае неба над Менскам пралілося дажджом. Гэта быў, па ўсяму, сымбалічны дождж – гэта былі сьлёзы па тых ахвярах, якія ляжаць у Курапатах.

Прадстаўнік арганізатараў шэсьця і мітынгу, сакратар управы Беларускага Народнага Фронту "Адраджэньне" (пад кіраўніцтвам З.Пазьняка) Валеры Буйвал выступіў першым і адзначыў, што ў гэтым лесе забівалі беларусаў акупанты з усходу, а ў 41-ым годзе прыйшлі акупанты з захаду, і што менавіта цяпер нямецкія і маскоўскія палітыкі спрабуюць падзяліць Беларусь, утвараючы хаўрус.

Выканаўца абавязкаў старшыні БНФ "Адраджэньне" у Беларусі Юры Беленькі сказаў, што Курапаты сталі знакам таго, якая цяпер улада ў нашай краіне.

Археоляг Мікола Крывальцэвіч выказаў пабойваньне, што беларускія ўлады паспрабуюць схаваць праўду пра Курапаты ад грамадзкасьці, ад будучых пакаленьняў. Паводле яго словаў, улады схавалі вынікі той крымінальнай справы па Курапатах, якую яны аднавілі ў 1997 годзе. Ён зазначыў, што ў выніку гэтай справы знойдзеныя некалькі прозьвішчаў канкрэтных ахвяраў, якія былі забітыя тут, але ўлада хавае іх, бо ёй гэта нявыгадна.

Старшыня "Мартыралёгу Беларусі" Мая Кляшторная заклікала стварыць свой, альтэрнатыўны мэмарыял на Курапацкіх могілках. У ейным уяўленьні ён павінен складацца з Крыжоў, якія грамадзкасьць усталюе на кожнай з 600 магілаў.

Валер КАЛІНОЎСКІ

Фота IREX

ЛІСТ ЧЫТАЧА

ПАВАЖАНАЯ РЭДАКЦЫЯ!

Дасылаю Вам сваю "Тлумачальную запіску" на тэму: чаму я не пайшла галасаваць.

"...Отдать свой голос за достойного представителя народа в парламенте страны – гражданский долг каждого из вас".

Такімі словамі заканчвалася радыёрэкляма да другога тура выбараў, што гучала па некалькі разоў на дзень. Гэтай рэклямай так затлумілі галаву, што захацелася яе прааналізаваць, асабліва прыведзены вышэй урывак. Пачнем па парадку.

"Отдать свой голос..." – з гэтым усё ясна. Мы павінны, як заўжды, нешта аддаваць, нічога не атрымліваючы ўзамен, нават пустых абяцанкаў, як было раней.

"...за достойного... " – вось тут трэба паразважаць. Адкуль яны ўзяліся, гэтыя "дастойныя", хто іх вызначыў? Паглядзім з розных бакоў. Калі глядзець вачыма саміх вылучэнцаў, то, без сумненьняў, усе яны – дастойныя, бо інакш іх ня вылучылі б. А калі глядзець нашымі вачыма – выбаршчыкаў – то я лічу, што яны ня больш дастойныя за любога з нас. Гэтаю працаю кожны з нас добра б авалодаў. Сапраўды, ці так ужо цяжка сядзець у залі паседжаньняў і зацьверджваць розныя дэкрэты, прыказы, указы, зьмяненьні, дапаўненьні і г.д., якія заранёў прыняў Прэзыдэнт? Ці можа дужа цяжка ўстрымацца, каб не заснуць, калі Ён чарговым разам ашчасьлівіць сваім наведваньнем залю паседжаньняў з шматгадзіннай прамовую?.. Не пашкодзілі б кожнаму з нас і кватэра ў Менску, і штомесяцовы заробак памерам з нашую гадавую пэнсію.

Але, напэўна, ня кожны з нас падыйдзе да выкананьня гэткае ролі, бо абавязкова патрабуецца, каб у такога выканаўцы адсутнічалі сорам і сумленьне.

Ну, а далей па тэксьце ўсё ясьней яснага: гэтых "прадстаўнікоў народа", за якіх трэба голас аддаць, я бачыць ня бачыла й чуць ня чула. І яны мяне таксама. Якія ж яны мае прадстаўнікі? Што тычыцца майго грамадзянскага абавязку, то я яго выканаю, – але тады, калі выбары будуць дэмакратычнымі, парлямэнт – працаздольным і прафэсійным, а дыктатуры й паху не застанецца.

Вось і ўсё, што я хацела патлумачыць.

З павагаю, пэнсіянэрка Фаіна ТУТЭЙШАЯ

P.S. Нешта няма жаданьня падпісвацца сапраўдным прозьвішчам у нашай "самай дэмакратычнай краіне".

Кроніка тыдня ад Сымона Глазштэйна

Выяздная нарада абласных дзяржкантралёраў гэтым разам выбрала Бабруйск. Можна меркаваць, што гэты горад цяпер надоўга стане своеасаблівай "страшылкай" для астатніх. Паколькі Лукашэнка падчас свайго наведаньня гораду, як гэта лісьліва пракамэнтаваў Шпілеўскі (за што, адзначым, і стаў у другі раз дэпутатам), "за дзьве гадзіны разабраўся ва ўсіх праблемах". Кантралёрам застаецца толькі пацьвердзіць гэта сваімі пакаральнымі мерамі. Пакуль пра іх не паведамляецца, аднак няма сумневу, што хутка пачуем – пра штрафы, спагнаньні, кадравыя перастаноўкі. Якая ад таго карысьць? На гэтае пытаньне адказаць не бяруся.

Магілёўскія аўтазаводцы хваляцца новым кантрактам. Цяпер яны будуць пастаўляць запчасткі да сваёй жа тэхнікі ў Віетнам. Можна сапраўды парадавацца за рабочых, якія будуць пры справе. Аднак нельга не адзначыць і тое, што прадукцыя прадпрыемства не вытрымлівае канкурэнтнасьці ў краінах больш тэхналягічных і разьвітых, чым учорашнія сябры СССР. На гандлёвую ізаляцыю Беларусі ўплывае таксама ейная недэмакратычная палітыка. Адсюль у нас па ўсяму сьвету заводзяцца самыя нечаканыя і экзатычныя сябры. Днямі пачнем сябраваць зь Лівіяй, такой самай як Беларусь "ізгойнай" краінай. Нездарма ж было сказана Лукашэнкам: я свой народ за цывілізаваным сьветам не павяду. І слова, трэба прызнаць, трымае.

Узровень прамысловай вытворчасьці працягвае свой імклівы спад. Гэтага не хаваюць самі прамыслоўцы. На чарговым паседжаньні іхняй магілёўскай асацыяцыі, увесь дырэктарат у адзін голас казаў, што ня ведае выйсьця і не разумее, як выконваць урадавыя распараджэньні. Напрыклад, тыя, што тычацца своечасовай выплаты людзям заробкаў. Выкананьне папярэдніх распараджэньняў наконт падвышэньня аб'ёмаў вытворчасьці прывяло да немагчымасьці прадаць прадукцыю. Адкуль жа браць грошы? Дырэктары вымушаныя зьвяртацца па крэдыты. Аднак скарыстаньне крэдытаў не на ўдасканаленьне вытворчасьці, а на тое, каб грошы раздаць – наогул ставіць эканоміку ўверх нагамі. Такія рэчы сканчаюцца крахам. Дырэктары гэта разумеюць. Але далей таго, чым паскардзіцца адзін аднаму на сваіх невыніковых сходах, – не ідуць.

У Мсьціслаўе яскрава праявілася сутнасьць сыстэмы сацыяльнай абароны, якую наша дзяржава беражліва захоўвае ад савецкіх часоў, ды яшчэ гэтым ганарыцца... Дык вось, у згаданым раёне з нагоды Дня састарэлага чалавека райвыканкам выдзяліў больш за 2 млн. руб. на падмогу чатыром сотням самых зьбяднелых старых. Аднак, як сталася вядома пазьней, кожнаму зь іх у адпаведныя харчовыя пакункі работнікі службы сацыяльнай абароны "не даклалі" па 1кг. цукру. Цяпер, канешне, вэрхал на ўсю вобласьць! А мне падаецца, што сытуацыя нармальная. Дрэнная – тое іншая гаворка. А нармальная, бо ніяк інакш ня можа быць у краіне, дзе старыя, якія ўсё жыцьцё працавалі, належаць да катэгорыі самых бедных, самых закінутых і самых забытых. Раз на год толькі пра іх і ўспамінаюць, дэманструючы шырокія жэсты дабрачыннасьці і павагі. А жэсты і ёсьць жэстамі, вакол іх заўсёды шмат недобрасумленнасьці і хлусьні.

Магілёўскі Народны тэатар Валянціна Ермаловіча завершыў днямі сваю тэатральную восень. Адзін толькі спэктакаль не атрымалася сыграць у адпаведнасьці з абвешчанай праграмай. Завяршэньне тэатральнага тыдня выпала на дзень другога тура галасаваньня. Ясна, што гэтае дзейства для ўлады было значна важнейшым, чым спэктакаль. А можа, менавіта канкурэнцыі ўлада і спужалася?.. Хаця, як даводзяць незалежныя наглядальнікі, дарма. Бо ўсё было на выбарах: завучаныя да аўтаматызму прыёмы, удалыя імправізацыі, трагікамічныя эпізоды. Мне ж, праўда, хочацца адрасаваць віншаваньні толькі Валянціну Ермаловічу і ягонаму тэатру.

Абласны драматычны тэатар адчыніцца толькі напачатку новага году. Пра гэта паведаміў начальнік абласнога ўпраўленьня капітальнага будаўніцтва Міхаіл Абрамчук. Драматычная гісторыя рэканструкцыі драмтэатру паймела, такім чынам, працяг. Як памятае чытач, шырока паведамлялася пра асабісты прэзыдэнцкі кантроль, пра тое, што здаць тэатар сёлета – справа гонару будаўнікоў. Аказваецца, гонар тут дужа "растяжимый".

Абсталяваньне нашых мэдычных установаў выпрацавала свой рэсурс на 80%. Пра гэта стала вядома з матэрыялаў паседжаньня калегіі абласнога ўпраўленьня аховы здароўя. І падумалася: а хто скажа, наколькі выпрацаваўся "рэсурс" мэдычных работнікаў? Дрэнная абсталяваньне, малыя заробкі, недахоп лекаў, абыякавасьць людзей да свайго здароўя... Які запас сілаў трэба мець, каб трываць гэта ня дзеньдва, ня месяцы і нават ня год? Гэта працягваецца ўвесь час панаваньня цяперашняга рэжыму, які ці не ад усімі намі ставіць свой эксперымэнт на выжываньне. Вось і яшчэ адно пытаньне, на якое адказу ня маю.

Да сустрэчы,
Сымон ГЛАЗШТЭЙН.

АД СВАЙГО ІМЯ

...Страх пануе не над усімі

Чым ёсьць Дзяды для людзей? Для вернікаў – гэта жалобная паніхіда альбо Імша за спакой памерлых сваякоў ды знаёмых. Для іншых – нагода ўспомніць дабром тых, каго ўжо няма. Дзяды для сьведамых беларусаў сталіся яшчэ й нагодаю пратэсту супраць занядбаньня з дапамогаю ўлады веры, мовы, волі і традыцыяў.

Пра гэтае занядбаньне сьведчыць і тое, што адбылося падчас Дзядоў у нашым абласным цэнтры. Людзям не далі магчымасьці спакойна адзначыць гэты дзень, ушанаваць памяць бязьвінна палеглых ад камуністычных рэпрэсіяў суайчыньнікаў там, дзе ўсталяваны – не ўладай, а грамадзкасьцю – Крыж Памяці.

Ахвяраю цкаваньня ўладаў стаўся й аўтар гэтага ліста. Падаў я папярэдне ў гарвыканкам заяўку на правядзеньне жалобнага мітынгу ля Крыжа Памяці. Гэта мне забаранілі, а прапанавалі іншае месца для акцыі, так званую "рэзэрвацыю" для дэмакратаў – ля ДК завода штучнага валакна. Гэта зьдзек і нішто іншае! Ніякай "арганізацыяй" мітынгу таму займацца ня стаў. Проста пайшоў у мінулую нядзелю, як раблю гэта апошнія некалькі год, да Крыжа Памяці памаліцца. Сюды ж сабраліся яшчэ колькі чалавек, запрошаных сваім сумленьнем, а не абвесткамі ці "партыйнай" дысцыплінай. Збольшага, дарэчы, тут былі людзі сталага ўзросту, якія добра памятаюць тыя часы, якія ў гэтым (альбо падобным месцы) самі згубілі родных і блізкіх у 30-я гады... Пайшоў, нягледзячы на папярэджаньне з боку праваахоўных органаў, што калі там нехта зьбярэцца, дык я і буду затрыманы. Да мяне два дні хадзіў пастарункавы, каб папярэдзіць пра гэтае.

Пасьля нашага кароткага мітынгу ля Крыжа я й быў затрыманы. На міліцэйскай машыне мяне адвезьлі ў Кастрычніцкі РАЎС. Склалі пратакол за "арганізацыю несанкцыянаванага мітынгу" (цяпер мяне чакае суд).

Доўга ў пастарунку мне ня верылася, што ўсё гэта адбываецца насамрэч. Разумею міліцыянтаў, але й яны вінаватыя, што служаць гэтаму рэжыму, хаця ўсе гэтыя мітынгі ім глыбока "да лямпачкі". Аднак жа загады выконваюць.

А вось часу на папярэджаньне і раскрыцьцё сапраўдных злачынст-

ваў не хапае. Парадокс! Злачыннасьць у горадзе расьце. Міліцыя нічога ня можа зрабіць з крадзяжамі, нападамі на людзей, хуліганствам. Затое аддае столькі часу і стараньня паляваньню за "палітычна ненадзейнымі", якімі лічыць нас.

У нас, на Куцепава, пасьля 22.00 страшна прайсьці з-за розных бічоў, якія агрэсыўна страсаюць у запозьненых мінакоў рублі на віно. Мой знаёмы днямі вяртаўся па сваёй вуліцы з дня нараджэньня цешчы, дык яго парэзалі каля дому. А міліцыянты тым часам сочаць (ажно, дарэчы, на 6-ці аўтамашынах) за тымі, хто прыйшоў памаліцца да Крыжа Памяці. Пры мне з РАЎСу выязджала апэргрупа, якую выклікалі "на забойства".

Падумалася: добра, што мы ўжо вярнуліся зь Дзімітрава, бо магло б стацца, што не было б аўтамашыны.

Пяцёра міліцыянтаў, што заставаліся ў пастарунку, працягвалі складаць на мяне пратакол і выхоўваць "у духу патрыятызму". Божачкі, як толькі яны мяне не абражалі: і выРадкам, і здраднікам, і нават шпіёнам. Урэшце адзін міліцыянт – з пагонамі падпалкоўніка! – зрабіў выснову, што я праду краіну і сьветлыя ідэі яе кіраўніцтва...

Мабыць, за апошнія дзесяць гадоў такое адбылося на Дзяды ўпершыню. Кожны год, зразумела, безь міліцыі і людзей у цывільным не абыходзілася на месцы мітынгу. Але ніколі раней людзей не чапалі; нешта там для сябе зафіксуюць, паздымаюць усіх прысутных на відэа і фота; пасьля сканчэньня – ціха зьнікнуць па больш важкіх справах. Сёлета было, як бачым, інакш. Сёлета і ксяндза не было, не гаворачы пра праваслаўнага сьвятара, як гэта бывала раней. Запужалі іх. Таго й чакай, што пачне ўлада зачыняць непажаданыя Бажніцы і выганяць з Краю нялюбых сьвятароў. Ці ня прыйдзецца нам ізноў узносіць свае малітвы ноччу, пры зачыненых дзьвярах і патухлым сьвятле...

Не, зусім ня мы вінаватыя у "распальваньні сацыяльнага і палітычнага напружаньня". Самі ўлады тое і робяць, бо справы ідуць усё горш і горш, а няма на каго зваліць віну. Ды і як могуць ісьці справы ў краіне, дзе ўлада ня любіць ні свайго народу, ні сваёй мовы, ні сваіх традыцыяў?!

...Аднак страх пануе не над усімі. Такую выснову я зрабіў у часе адзначэньня апошніх Дзядоў.

Сяржук ГІРКІН

Блізкая гісторыя

МОЙ РАДАВОД: Лёс сям'і ў XX стагодзьдзі

Конкурс для школьнікаў

Грамадзкае аб'яднаньне "Дыярыуш" пры ўдзеле Таварыства Беларускай мовы імя Францішка Скарыны, Таварыства Беларускай школы і Згуртаваньня Беларускай Шляхты абвяшчае конкурс "Мой радавод: Лёс сям'і ў XX стагодзьдзі".

У конкурсе могуць браць удзел вучні сярэдніх навучальных установаў (пачынаючы з 7-й клясы): ліцэяў, гімназіяў, а таксама навучэнцы каледжаў, ПТВ, тэхнікумаў.

Форма конкурснай працы адвольная: сачыненьне, эсэ, інтэрвію, калаж з фотаздымкаў, фільм ды інш. Калі праца нятэкставая (аўдыё-, відэа-, фотаздымкі) – да яе павінна быць далучаная пісьмовая частка, якая адлюстоўвае працэс дасьледваньня альбо заключае камэнтар да крыніцаў.

Працу пажадана пісаць на беларускай мове, яе можна выконваць індывідуальна альбо групай, самастойна альбо з дапамогай куратара.

Да працы абавязкова павінна быць далучаная анкета ўдзельніка з прозьвішчам, імём аўтара, яго каардынатамі і назвай працы, а таксама з прозьвішчам, імём і каардынатамі кіраўніка (пры ягонай наяўнасьці).

Працу трэба дасылаць у адным асобніку да 1 траўня 2001 году (дата вызначаецца па паштовым штэмпелі) на адрас: "Блізкая гісторыя", а/с 128, 220064, Менск.

Вынікі конкурсу будуць абвешчаныя 8 ліпеня 2001 году.

Усю патрэбную інфармацыю, парады і брашуру, у якой падрабязна выкладзеныя ўмовы конкурсу, можна атрымаць ад сакратара конкурсу Ірыны Коваль па тэлефоне: (8-017) 227-51-09, ці па паштовым адрасе, што пазначаны вышэй.

Жадаем посьпеху!

ПА ХВАЛЯХ РАДЫЁ "СВАБОДА": ЛІСТЫ З КАЛІФОРНІІ

Беларусь у Амэрыцы

(Працяг з "ТМ"№№ 38-41)

У цэнтры Сан-Францыска я рэгулярна сустракаю акуратна апранутага чалавека з плякатам: "Імпічмэнт Клінтану! 12 галяктыкаў выказаліся "за". Ён – частка гарадзкога пэйзажу і досыць бяскрыўдная – зрэшты, хаця б не выступае за татальную забарону сэксу, як робіць яшчэ адзін барадаты пэрсанаж з мэгафонам. Пераходзіш вуліцу, і раптам табе ў вуха нехта як гаркне пра шкоднасьць каханьня.

Я потым бачыў, як яго саджалі ў паліцэйскую машыну – спачатку з задняга сядзеньня выкацілі запасное кола, потым увапхнулі прамоўцу, прыціснулі гумай і павезьлі. Абаронцаў у прыхільніка альтэрнатыўных формаў працягу жыцьця не знайшлося. Праўда, забралі яго не за агітацыю, а за тое, што блякаваў праезд.

Свабода слова, як і свабода асацыяцыяў – добра вядомыя рысы жыцьця па-амэрыканску. Таму я ня надта зьдзівіўся, калі пачуў пра асацыяцыю сяброў цёмнага неба, якая вядзе змаганьне супраць сьвятла. Абы не перашкаджалі праезду – але аказалася, што даволі актыўна перашкаджаюць. І ня толькі ў Каліфорніі, але ва Ўкраіне і ў Польшчы, Расеі і Літве, Латвіі. Адзінае выключэньне ў цэнтральнай Эўропе – Беларусь.

Некалькі амэрыканцаў са штату Арызона, якія ў 1988 годзе заснавалі "Асацыяцыю Цёмнага Неба", не належалі да акультных сэктаў ці гангстэрскіх груповак. Ноч цікавіла іх выключна ў мірных мэтах. Зорнае неба, якое заўсёды прыцягвала чалавека сваёй фантастычнай прыгажосьцю і невымернай тайнай, у 20-м стагодзьдзі паціху стала зьнікаць. Людзі, якія раней назіралі за ўзыходам Вэнэры з парогу дома, даўно ўжо ня бачаць сузор'яў свайго дзяцінства. Прычына – штучнае сьвятло. Агні гарадоў, яркая рэкляма, падсьвятленьне будынкаў і помнікаў, ілюмінацыя на дрэвах, магутныя лямпы на высокіх слупах уздоўж дарог кардынальна зьмянілі колер сучаснай ночы. Адзін астраном-аматар з Вашынгтону скардзіўся, што мусіць езьдзіць за 100 міляў ад сталіцы, каб наглядзецца на галяктыкі.

Задача сяброў "Цёмнага Неба" – змагацца са сьветлавым забруджаньнем, неэфэктыўным вулічным асьвятленьнем, каб вярнуць ноч на Зямлю. Сёньня асацыяцыя налічвае больш за пяць тысячаў сябраў у 71 краіне й мае сваю старонку ў Інтэрнэце, – www.darksky.org

У штаб-кватэры, дзе я атрымаў гэтыя дадзеныя, мне пацьвердзілі, што ў Беларусі барацьбу за цёмную эўрапейскую ноч пакуль ніхто не вядзе і пацікавіліся, чаму. Я апраўдваўся тым, што ў Беларусі пакуль праблемы з днём па-эўрапейску – але запэўніў, што існуе паважная традыцыя барацьбы з залішне яркім асьвятленьнем, асабліва на танцпляцоўках. Адмыслоўцы гасяць тыя лямпачкі з аднаго кідка.

Беларусы любяць і шануюць сваё неба ня менш за суседзяў. Вось што гаворыць герой адной беларускай кніжкі, выдадзенай каля ста гадоў таму: "А колькі зоркаў на небі, гэтага яшчэ ніхто не зрахаваў і не зрахуець ніколі. А колькі яшчэ мігаціць на гэтым белым пасі зоркаў, каторы ў нас называюць млечным паясом, або Мінскім гасьцінцам, бо цягнецца ён як бы з Мінска да Вільна! Кажуць людзі, што гэта ня зоркі, але проста белая смуга; а яшчэ некаторыя гавоpуць, што нехта ішоў па небі, разьбіў жбан з малаком, і малако разьлілося ўздоўж белай смугай; але гэта такая самая праўда, як тая, што на месяцы чорт хлопца на вілах трымаець".

Кніга захоўваецца тут, у Каліфорніі, на паліцах Гувэраўскай вежы і называцца "Гутаркі аб небі і зямлі". Яна выйшла ў 1907 годзе ў Пецярбургу ў рамках знакамітай сэрыі "Загляне сонцэ і ў нашэ ваконцэ!" Як кніжка патрапіла з друкарні К.Пянткоўскага, што была на Вялікай Пад'ячаскай вуліцы, у Стэнфард – дакладна ня ведаю, але я стаў першым чытачом – прынамсі, старонкі давялося разразаць спэцыяльным нажом для паперы. Сёньня яе герой, сялянскі хлопец, хіба ня змог бы пабачыць Менскі гасьцінец – той самы зорны пояс, што цягнецца зь Менску да Вільні. І прычына – сьветлавое забруджаньне.

Асацыяцыя цёмнага неба з дапамогай сатэлітных фатаграфіяў склала начную мапу Эўропы – увесь кантынэнт у вагнях. У Беларусі вылучаюцца абласныя гарады, індустрыяльныя цэнтры – Бабруйск, Баранавічы, Мазыр, раённыя сталіцы, – усяго каля паўсотні сьветлавых кропак. Але самая яркая пляма ў гэтым рэгіёне Эўропы – якраз на лініі Менск-Вільня. (Адрас мапы ў Інтэрнэце: http://debora.pd.astro.it/cinzano/defaulten.html).

У Амэрыцы вулічнае асьвятленьне рэгулюецца спэцыяльным кодэксам, дакумэнтам даволі паважнага аб'ёму. Аматары цёмнага неба лічаць кодэкс карысным, але недастаткова канкрэтным, ягоныя рэкамэндацыі адрасаваныя перш за ўсё фэдэральным установам і арганізацыям. Сябры цемры ўзялі ініцыятыву ва ўласныя рукі і вядуць прапаганду якаснай ночы сярод сваіх знаёмых, мясцовых бізнэсмэнаў і палітыкаў. Замест начнога пражэктарнага асьвятленьня амэрыканскага сьцяга, напрыклад, прапануецца разам з заходам сонца прыспускаць зорна-паласатае палотнішча, як гэта традыцыйна рабілася на працягу стагодзьдзяў. З дапамогай псыхолягаў распрацаваны дапаможнік "Як пагаварыць з суседам, у якога дрэнная яркая лямпа".

У Менскіх мікраёнах адзін час была мода мацаваць магутныя ртутныя лямпы проста на панэль дома, каля вакна 3-4 паверхаў. Можна ўявіць, якія сны сьнілі ў тых пакоях. І можна ўявіць, як бы рэагавалі ў ЖЭСе, калі загаварыць зь імі пра ахову зорак і галяктыкаў на тэрыторыі мікраёну.

На мапе яркай эўрапейскай ночы першая істотная паводле памеру чорная пляма зьяўляецца якраз на поўдні Беларусі і поўначы Ўкраіны. Так і хочацца сказаць ганарлівым мічыганцам – welcome to Pales'se, вось дзе ноч дык ноч – на тысячу квадратных кілямэтраў хоць вока выкалі. Але беларуская ноч стане прадметам экспарту не раней, чым прыйдзе эўрапейскі дзень.

Свае 30 даляраў – сяброўскі ўнёсак напэўна аддаў бы "Цёмнаму Небу" і пастух са старой кнігі "Гутаркі аб небі і зямлі", які прызнаецца: "Расьцягнуся бывала, дзе на лузі пад стогам і пазіраю на неба, – што бяз берага яно і бяз канца; як падумаеш сабе, што гэтыя маленькія зоркі – такія вялікія, як нашэ сонцэ, або яшчэ большыя; і што іх так многа, так аж у галаве чалавека закруціцца, і навэт страх думаць аб гэтым сьвеці Божым: німа яму ані канца, ані меры, ані рахунку!.."

Авечага пастуха зь беларускай вёскі і астранома-аматара з Амэрыкі аднолькава вабіць зорнае неба – нямецкі філёзаф Імануіл Кант называў яго першай зь дзьвюх вялікіх тайнаў, якія ўсё жыцьцё займалі яго.

Пра другую тайну – у наступным лісьце з Каліфорніі.

Аляксандар ЛУКАШУК

ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ

...з Крычава

Мясцовыя ўладальнікі прыватных дамоў пачуваюцца вельмі няўтульна: няма дзе здабыць паліва.

У Крычаве праблема з забесьпячэньнем насельніцтва палівам на пэрыяд восень-зіма паўстае штогод. Прыватнікі яшчэ зь вясны пачынаюць мітусіцца: дзе дастаць хоць штонебудзь, каб атапліваць сваё жытло ў маразы.

Магчымасьць набыцьця, напрыклад, вуглю засталася толькі ў прадпрыемстваў і арганізацыяў. Дый магчымасьць гэтая нейкая цьмяная, бо трэба мець пэўныя сувязі ды знаёмствы. Торфабрыкет таксама амаль недасягальны для крычаўскіх прыватнікаў. Па словах кіраўніка мясцовага гарпалівазбыту, пасьля траўня гэты прадукт прадаюць толькі т. зв. ільготнікам (інвалідам, вэтэранам ды інш.).

Час ад часу дэфіцытнымі становяцца нават дровы, якіх папросту няма каму нарыхтоўваць. Гэтую праблему дапамагае вырашаць павіннасьць, накладзеная выканкамам на мясцовыя прадпрыемствы – некаторыя зь іх рубяць лес і пастаўляюць яго ў гарпалівазбыт. Асобна тут трэба адзначыць крычаўскую спэцкамэндатуру, якая накіроўвае ўсе магчымыя рэсурсы на нарыхтоўку дроваў.

...з Клімавічаў

На фоне пастаяннага зьніжэньня колькасьці насельніцтва ў беларускай правінцыі, вельмі прываблівы выглядаюць асобныя выспачкі дэмаграфічнага дабрабыту.

Зараз на Клімаўшчыне налічваецца 365 сем'яў, у якіх выхоўваюць па тры і больш дзетак. А найбольш шматдзетнымі ёсьць 6 сем'яў у горадзе і 26 (!) у раёне. Такім чынам, беларуская вёска і сёньня дзенідзе застаецца традыцыйна шматдзетнай, нягледзячы на цяжкі лёс.

Андрэй КУЗЬМІН

...з Глуску

Раённымі спажыўцамі электрычнасьці аплочана меней як чвэрць скарыстанай энэргіі.

Найгорш за ўсіх з энэргетыкамі разьлічваюцца калгасы і іншыя прадпрыемствы гэтай галіны. Сумнеўнае першае месца ў гэтым "сьпісе пераможцаў" займае экспэрымэнтальная база "Глуск", калі, зразумела, яна ня ставіць такі экспэрымэнт: колькі можна пратрымацца, не плацячы за электрычнасьць. Дзесяць месяцаў гэта ўдаецца. У сьпісе лідэраў сярод бюджэтных арганізацыяў, дарэчы, – сам райвыканкам. Але са значна меншым "дасягненьнем": усяго толькі на 4-ым месцы.

Ігар КІРЫН

...з Шклову

Апошнія выбары, як вядома, выклікалі шмат нараканьняў з усіх бакоў грамадзтва і нават эўрапейскіх арганізацыяў.

Затое імі засталіся задаволенымі прыхаджане Спаса-Прэабражэнскай праваслаўнай царквы, якія надрукавалі Ўдзячны ліст ізноў абранаму дэпутату Ў.Канаплёву за "дапамогу ў рамонце царквы і тэхнічную падтрымку ў рабоце нядзельнай царкоўнай школцы". Невядома толькі, ці сам непасрэдна працаваў спадар дэпутат у царкве, ці спрычыніўся да добрай справы якім іншым чынам.

Больш, чым за 10 тыс. амэрыканскіх даляраў набыў нехта сп.Сёмушкін у вёсцы Літоўск сядзібу, што па чутках належала аднаму са знакамітых магілёўскіх дырэктараў.

Аднак дасьведчаныя людзі гавораць, што будынак спатрэбіўся, каб разьмесьціць у ім будучы рэгіянальны штаб кандыдата Лукашэнкі на наступных прэзыдэнцкіх выбарах, якія чакаюцца праз год. Штаб будзе ачольваць тэрыторыю як меней 5-ці бліжэйшых раёнаў.

Аляксандар ШЧАРБАК

...з Асіповічаў

Мясцовае насельніцтва лічыць за лепшае набываць тавары ня там, дзе жыве, а ў іншых месцах.

Гэта сталася відавочным з паведамленьня пра тое, што банкаўская эмісія ў раёне (розьніца паміж выдадзенымі банкам грашыма й тымі, што вяртаюцца назад) склала з пачатку года суму, адэкватную 4-ом мільёнам амэрыканскіх даляраў. За стан наяўнага грашовага абароту адказвае, згодна закону, мясцовая ўлада. Па гэтых выніках добра бачна, як яна спраўляецца з сваімі абавязкамі.

На чыгунку прыйшло распараджэньне "зьверху" скараціць штат на 15 адсоткаў.

У распараджэньні зьвяртаецца ўвага, што найперш гэта трэба забясьпечыць за кошт скарачэньня адміністрацыі. Аднак пакуль людзі ведаюць толькі пра скарачэньне ў асіповіцкім ДК чыгуначнікаў адной бугалтаркі, а ў буфэце на вакзале – буфэтчыцы.

Рыгор ЛАТЫШЭВІЧ

Гэты чарадзейны восеньскі каравай

Днямі ў Асіповічах прайшоў канцэрт мастацкіх калектываў пад лірычным назовам "Восеньскі каравай".

У ім прынялі ўдзел, здаецца, усе, хто хоць што-небудзь умеў рабіць на сцэне. Пры гэтым многія калектывы ня мелі ніякага дачыненьня да раённага аддзелу культуры, аднак пазначаліся як уваходзячыя пад ягонае кіраваньне і шэфства. Чарговым разам райаддзел культуры схаваўся за калектывы, якіх на самой справе нават не заўсёды "любіць", каб не сказаць перасьледуе.

Адкуль што, сталася зразумелым, калі высьветлілася, што гэта быў ня проста нейкі там канцэрт для стомленых восеньскімі клопатамі гараджанаў. Тое быў Рэспубліканскі конкурс па рабоце цэнтраў культуры на новую (лепшую, зразумела) мадэль клюбнай установы ў сучасных умовах. Нездарма на канцэрце прысутнічалі высокапастаўлены чыноўнік Міністэрства культуры сп.Гіль і намесьнік начальніка абласнога ўпраўленьня культуры сп.Лаўцоў. Для іх усё гэта і круцілася, бо людзі ў залі ў большасьці сваёй з-за выпадковасьці свайго знаходжаньня на канцэрце так "культурна наабслугоўваліся" перад імпрэзай, што было незразумелым, навошта ім яшчэ нейкія артысты...

Позна ўвечары ў перапоўненым грамадзкім транспарце вярталіся артысты да гораду. Можа, хто зь іх і ведаў пра тое, аб чым давялося дазнацца падчас канцэрту-конкурсу мне: хутка наш начальнік культуры, то бок загадчык адпаведнага аддзелу райвыканкаму, будзе езьдзіць з працы да дому і па іншых справах на паабяцанай яму за добрае мерапрыемства службовай легкавушцы.

Вось такім ён бывае, гэты Восеньскі каравай...

Рыгор ЛАТЫШЭВІЧ

Вайна вакол гарэлкі

... Хто ня ведае сацыяльнай шкоднасьці і небясьпекі п'янства і алькагалізму? Тым ня менш, далей канстатацыі гэтага факту справа ў нас ня йдзе.

Горш таго, апошнім часам такое адчуваньне, што сама дзяржава робіць нямала для таго, каб гэтая загана не зьнікала зь беларускага жыцьця. Любое масавае сьвяткаваньне – ад "Дажынак" да "Дзён сельсаветаў" – мае ў сваім сцэнары мажлівасьць і даступнасьць масавага ўжываньня сьпіртовых напояў. Заваёўваюць некалі страчаныя пазыцыі напоі, што з аднаго боку – танныя, а зь іншага – б'юць па мазгах як трэба. Ды й гарэлка, нягледзячы на пастаяннае падвышэньне цаны, застаецца адным з самых дасягальных для працуючага беларуса прадуктаў. На гэты прадукт, згодна статыстыцы, сярэдняя сям'я затрачвае ў месяц амаль 6% бюджэту. Па нашым раёне штомесяц з агульнага фонду выплачанай заработнай платы дзяржаве – праз гарэлку – вяртаецца да 22% грошай. Сёлета доля гандлёвага абароту, што прыпадае на гарэлку, вырасла амаль на 3%. Ніхто ня ведае, колькі сюды трэба дадаць "працэнтаў", якія пайшлі на набыцьцё самагонкі. Ведама толькі, што за рэалізацыю самагонкі ўзбуджана па раёну 6 крымінальных справаў, а ўсяго ўстаноўлена фактаў незаконнага самагонаварэньня ажно 95. Пры гэтым і міліцыя, і ўсе грамадзяне разумеюць, што гаворка ідзе пра самую-самую вяршыню гэтага "айсбэргу".

Побач з гарэлкай і вакол яе разгараецца ці не вайна, калі лічыць ейныя ахвяры. На так званай бытавой глебе як меней па тры крымінальныя справы ўзбуджаецца штомесяц.

Сёлета па розных прычынах у раёне загінула 39 чалавек.

Зь іх 24 – былі ў нецьвярозым стане.

Міхась КАРПЕЧАНКА

БЕЛАПАН для «ТМ»

Эўрапейскі камітэт Міжнароднага саюзу сацыялістычнай моладзі (МССМ) заклікаў дэмакратычныя ўрады Эўропы і сьвету, а таксама Раду Эўропы, АБСЭ і ЭўраЗьвяз узмацніць палітычны ціск на рэжым Лукашэнкі.

У адмысловай рэзалюцыі, прынятай эўрапейскімі сацыял-дэмакратамі, яны патрабуюць ад беларускіх уладаў устанавіць сапраўдную дэмакратыю, спыніць перасьлед актывістаў дэмакратычных арганізацыяў і журналістаў, паважаць дэмакратычныя свабоды і правы чалавека, а таксама вызваліць усіх палітзьняволеных. Акрамя таго, маладыя эўрапейцы зьвярнуліся да кіраўніцтва Расейскай Фэдэрацыі з патрабаваньнем "спыніць падтрымку дыктатуры ў Беларусі".

Эўрапейскі камітэт МССМ заклікаў усе дэмакратычныя сілы Эўропы далучыцца да запланаванай на 12 лістапада беларускай моладзевай акцыі "Пераменаў!" і арганізаваць у гэты дзень пікетаваньне беларускіх амбасадаў у эўрапейскіх сталіцах.

●

Кансэрватыўна-Хрысьціянская партыя – БНФ 5 лістапада праводзіць шэсьце і мітынг-рэквіем у Лошыцкім яры ў Менску.

Мерапрыемства пройдзе ў рамках адзначэньня Дзядоў на месцы масавых расстрэлаў людзей у 1930-40-х гадах, падчас сталінскіх рэпрэсіяў. Збор удзельнікаў акцыі а 12-й гадзіне, каля Дома культуры камвольнага камбіната. Шэсьце да Лошыцкага яру пройдзе па ходніках вуліцы Маякоўскага да 13.00. Пасьля адбудзецца мітынг-рэквіем у Лошыцкім парку.

●

Беларускі Хельсінскі Камітэт 30 кастрычніка выступіў з Заявай аб фальсыфікацыі ўладамі вынікаў выбараў.

Выбары паказалі, адзначана ў Заяве, што афіцыйная ўлада, адкінуўшы ўсялякае прыкрыцьцё па фармальнаму выкананьню прынцыпаў дэмакратычнасьці, адкрытасьці і законнасьці, цынічна і нахабна ліквідавала гарантаваную Канстытуцыяй свабоду выбару, свабоду волевыяўленьня грамадзянаў. "Для нас ёсьць відавочным, што вынікі выбараў сфальшаваныя, а абраны такім шляхам найвышэйшы заканадаўчы орган краіны ня можа быць прызнаны легітымным", – падкрэсьліваецца ў дакумэнце.

●

Грамадзкае аб'яднаньне "Няміга-99" арганізуе 4 лістапада 9-гадзінны пікет у 200 мэтрах ад месца леташняй трагедыі – каля будынку спартыўнага комплексу.

Мэта пікету – прыцягнуць увагу грамадзкасьці да пытаньня ўвекавечаньня памяці загінуўшых у цісканіне ў падземным пераходзе 30 траўня 1999 году.

БЕЛАПАН для «ТМ»

На просьбу Аб'яднанага Камітэту па пошуку і абароне зьніклых бязь зьвестак ваеннапалонных Злучаных Штатаў Амэрыкі грамадзкае аб'яднаньне "Дыярыуш" прымае ўдзел у пошуку інфармацыі пра амэрыканскіх грамадзянаў, што зьніклі падчас ІІ Сусьветнай вайны і ў наступныя дзесяцігодзьдзі. З гэтай нагоды "Дыярыуш" зьвяртаецца да ўсіх, хто штосьці ведае пра амэрыканцаў, якія патрапілі на тэрыторыю былога Савецкага Саюзу і загінулі там ці ўтрымліваліся ў лягерах і турмах, паведаміць пра гэта.

Любыя дакумэнты, асабістыя рэчы, а таксама паведамленьні, зьвязаныя са зьнікненьнем амэрыканцаў, будуць зь вялікай удзячнасьцю прынятыя сем'ямі, што цягам доўгіх гадоў нічога ня ведалі пра лёс сваіх зьніклых бацькоў, мужоў, сыноў, братоў.

Загадзя выказваем глыбокую ўдзячнасьць за любую дапамогу і просім інфармацыю дасылаць на адрас: а/с 128, 220064, Менск.

Кантактны тэлефон: (8-017) 243-67-51

office@dyjaryush.org.by

МІЛІЦЭЙСКІЯ БУДНІ

Прафэсійны "патрыятызм" супраць закону

У верасьні немалую цікавасьць чытачоў выклікала наша перадрукоўка зь "Белорусской деловой газеты" артыкулу "На допросе...". Зрабілі мы гэта на просьбу мясцовых праваабаронцаў, паколькі менавіта яны здолелі здабыць факталягічны матэрыял для карэспандэнта "БДГ", а таксама таму, што гаворка ў публікацыі ішла пра мясцовую міліцыю... Аўтар публікацыі днямі перадаў рэдакцыі вось гэтую зацемку.

Нарэшце атрыманы адказ ад начальніка абласной міліцыі Сьвятаслава Курэля. Ён прызнае факт "употребления нецензурных выражений во время беседы сотрудников милиции Богина и Васильева с гр-ном Афанасенко Д.В", аднак пры гэтым палкоўнік паведамляе, што "в ходе служебного расследования" не пацьверджанае вымаганьне сьледчымі ад грамадзяніна "ложных показаний".

Атрымліваецца, што пагроза пасадзіць хлопца за краты, якая ўвесь час гучыць у гэтай "беседе", калі ён ня дасьць патрэбных сьледзтву паказаньняў, ня ёсьць ціскам і прымусам, якія законам забараняюцца, а ёсьць толькі сьведчаньнем недастатковай выхаванасьці падначаленых сп. Курэля.

Выхаваньнем наша міліцыя сапраўды ня надта вызначаецца, што бачна на кожным кроку. Дрэнна, заганна. Аднак жа гаворка ў публікацыі ішла не пра тое: пра злоснае, наўмыснае грэбаваньне законам з боку ягоных ахоўнікаў. Прыкра, што начальнік абласной міліцыі ўзяў тое пад сваю абарону. Здавалася б, каму як не чалавеку на такой пасадзе, разумець усю небясьпеку падмены роўнасьці ўсіх перад законам на сумнеўную патрыятычнасьць у адстойваньні "гонару мундзіру". Ад такога адстойваньня грамадзтва можа чакаць толькі яшчэ большай бяды, а не абароны сваіх правоў і законнасьці ў краіне.

Аляксандар АЛЕКСАНДРОВІЧ, карэспандэнт "БДГ"

На допросе

неоконченная пьеса для милиции и диктофона

Рэдактар Генадзь СУДНІК

Тыднёвік Магілёўскі

Аналітычна-інфармацыйная газэта.
Заснаваная Магілёўскім ГА «КОЛА СЯБРОЎ».

Зарэгістраваная ў Дзяржкамітэце РБ па друку 06.11.1996 г. за № 831.

Штотыднёвік

АДРАС РЭДАКЦЫІ:
212030, г. Магілёў, вул. Першамайская, 6-22.

Тэл./факс: 31-04-15, 22-97-82.
E-mail: krug@user.unibel.by
Інтэрнэт: http://tydniovik.hypermart.net

Газэта надрукаваная афсэтным спосабам у абласной друкарні імя Я.Свярдлова, г. Магілёў, Першамайская 70. Замова 43. Наклад 2000 асобнікаў. Падпісана да друку 2.11.2000 г. а 17.05.